

Geachte bestuurders en politici van de gemeente Dronten, provincie Flevoland en de EZK commissie van de Tweede Kamer,

In vervolg op onze email van 8 december vragen wij opnieuw uw aandacht voor:

- het artikel wat vandaag in de telegraaf verscheen over de ellende die windturbines aanrichten bij bewoners van Meeden die er hoorndol van

draaien <https://www.telegraaf.nl/nieuws/400128708/bewoners-hoorndol-gedraaid-door-windturbines>

- de uitspraken van Pieter Omtzigt in het kamerdebat over de toelagenaffaire op 19 januari 2020 "Er is iets fundamenteel mis in ons land" <https://www.nu.nl/algemeen/6102816/omtzig-haalt-uit-in-toeslagendebat-is-iets-fundamenteel-mis-in-ons-land.html>. Ook bij het door drukken van windparken op land, veel te dicht bij woonkernen is de burger machteloos tegenover de overheid.

We hopen dat u in actie komt om te voorkomen dat ook de bewoners van Ketelhaven, Swifterbant en Biddinghuizen worden geteisterd met slapeloosheid, concentratieverlies, vermoeidheid en depressie.

Er moet nu actie ondernomen worden om nog meer ellende te voorkomen.

ir. Hans van Veen, voorzitter

Commissie Windplan Groen van de VVE Ketelhaven

ONDERZOEK ARTSEN: WINDTURBINES DICT BIJ HUIZEN RECEPT VOOR ELLENDE

Zonder aanscherping van geluidsnormen voor windturbines draait Nederland zich in een medisch moeras. Laagfrequent geluid uit windparken teistert burgers met slapeloosheid, concentratieverlies, vermoeidheid en depressie. Zo waarschuwen Nederlandse artsen na het doorspitten van bijna duizend wetenschappelijke studies. „Bestuurders en rechters mogen dit niet langer negeren.”

door Edwin Timmer

Het Windpark Westermoorwind in de Noordoostpolder, waar 48 windturbines staan opgesteld. FOTO ANP/SH

Bewoners hoorndol gedraaid

Hoofdpijn, trillingen en slapeloosheid. Tientallen inwoners van het Groningse dorp Meeden klopten afgelopen weken met hun klachten aan bij de Dorpsaandoepe-actie Meeden. Niemand weet zeker wat de oorzaak is, maar angstig kijken de Noorderlingen op naar de 35 hoge windturbines die hen sinds kort omringen. Zevenentwintig aan de noordkant van het dorp, op duizend meter afstand van de huizen. En acht molens aan de zuidkant.

„Zelfs inwoners die tegenstanders van het windpark altijd hebben uitgelachen, komen nu ongerust op me af”, vertelt Johan Mulder van de dorpsraad. „Verdikkeme, ik heb er toch last van”, zeggen ze dan. Sommigen stellen dat er minder vogels zijn, maar de meesten klagen over slaapproblemen. Dat die turbines bulderen, dat kan ik wel bevestigen, ja.”

Een geval van windmolen-aanstelleritis? Dat is te makkelijk, aldus medici. Klinisch-fysicus en audioloog Jan de Laat van het Leids

Universitair Medisch Centrum legt de laatste hand aan een studie naar een klein duizend, veelal buitenlandse wetenschappelijke artikelen. Allemaal over het verband tussen medische klachten en windturbines. Hij tracht zijn conclusie neutraal te formuleren. Maar dat het fout gaat in Nederland, staat volgens hem als een paal boven water.

Voorstander

En één ding wenst De Laat te benadrukken, voor hij uitleg geeft over wat hij als rode draad aantreft in de waaier aan wetenschappelijk onderzoek: „Ik ben een groot voorstander van klimaatbeleid. We doen er goed aan om het gebruik van fossiele brandstoffen achter ons te laten. En er zijn ook

‘Medische kennis te lang genegeerd’

genoeg nieuwe technieken beschikbaar.” Kortom: zijn waarschuwing mag niet worden weggezet als praat van een klimaatonkenner.

De Laat: „Als je windenergie wilt gebruiken, is het verstandig om windparken

Klinisch-fysicus en audioloog Jan de Laat van het LUMC.

zoveel mogelijk op zee aan te leggen. Op land is er mogelijk plaats langs snelwegen of grote rivieren. Maar we moeten veel voorzichtig zijn met de plaatsing van nabij bebouwing. De huidige maximale geluidsnorm van 42-47 decibel op gevels van huizen is te

hoog. Uit de literatuur blijkt dat die blootstelling onmiskenbaar leidt tot gezondheidsklachten bij een deel van de bevolking. Alleen als we die geluidsnorm aanscherpen tot 35 decibel, is dat te voorkomen.”

Nederlandse collega's deden nog weinig onderzoek naar medische effecten van windturbines, stelt De Laat. „Als audioloog concentreren we ons vooral op doofheid en slechthorendheid. Windparken hebben een totaal ander effect.” In zijn studie, die hij aan een wetenschappelijk tijdschrift heeft aangeboden, somt hij de meest voorkomende effecten op van windturbines: slapeloosheid en concentratieverlies. En als gevolg daarvan: hoofdpijn, vermoeidheid, stress en zelfs depressiviteit.

Lage geluidsgolven

Emeritus hoogleraar KNO-heelkunde Louw Feenstra valt hem bij. Ook hij werkte talloze buitenlandse studies door. En het bijzondere: het grootste risico zit mogelijk niet in het geluid dat je hoort – het gezwiep van wieken – maar in het infrasonen en laagfrequente geluid. „Die zeer lage geluidsgolven hoor je misschien niet, maar neem je wel waar. Vergelijk het met uv-licht. Je ziet het niet, maar je wordt er wel bruin van.”

Lage geluidsgolven reiken over lange afstanden. „In tegenstelling tot korte golven gaan ze overal doorheen. Er valt niet tegen te isoleren. In

het slakkenhuis waar gehoor- en evenwichtssysteem verbonden zijn, worden ze opgemerkt door zintuigcellen die geluids- en infrasonen doorzenden naar de hersenen. Die kunnen een sensatie geven van zeeziekte. Langdurige blootstelling zorgt voor stress en het gevoel dat je moet vluchten”, zegt Feenstra.

‘Dat die turbines bulderen, kan ik wel bevestigen’

Dat zelfs mollen verdwenen uit de tuin nabij een windpark in Piershil, verbaast de emeritus hoogleraar niet. „Dieren kunnen uitermate gevoelig zijn voor dergelijke geluidsgolven.” Zijn conclusie is dezelfde als die van zijn Leidse collega: het roer moet om bij de aanleg van windparken in Nederland.

Feitenmateriaal

Nu het nog kan. Of je nu uitgaat van hoorbaar laagfrequent of niet hoorbare drukgolven: de nieuwe regering zal de minimale afstand tussen windturbines en bebouwing moeten uitbrei-

den. „Het is de hoogste tijd dat bestuurders en rechters deze medische kennis serieus nemen”, zegt Nico Broekema van het Democratisch Energie Initiatief (DEI). „Tot nu toe wordt het volkomen genegeerd.” Daarom schreef ook het DEI een rapport met als titel „Voorkom het windturbinesyndroom”. Zowel De Laat als Feenstra fungeerde als adviseur. „Wij willen dat de medische risico's van windturbines als serieus feit-materiaal worden geaccepteerd bij rechtszaken.”

Volgens Broekema trekken omwonenden tijdens juridische procedures tegen windparken constant aan het kortste eind. „Bij de Raad van State krijgt men bijna nooit gelijk. Ook medische argumenten worden verworpen. Het is een euvel van het bestuursrecht: de bescherming dient de overheid, niet de burger. Ik hoop echt dat de toelagenaffaire rechters ook in dit dossier wakker schudt: is dit wel de verstandige koers? Anders verwacht ik straks forse schadeclaims door gedupeerde burgers.”

‘Langdurige blootstelling zorgt voor stress en het gevoel dat je moet vluchten’